

Ghidul Cetățeanului și al Mediului de Afaceri

Cum să accesezi și să reutilizezi datele guvernamentale deschise

Acest ghid traduce în practică **Legea nr. 179/2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public** și explică modalitatea practică de aplicare din perspectiva publicului.

Cum accesezi și reutilizezi datele publice (Legea nr. 179/2022)

Ce sunt datele deschise

Datele deschise sunt informații produse sau deținute de instituțiile publice, puse la dispoziție într-un format care permite reutilizarea lor (de exemplu: tabele, baze de date).

☞ Aceste date pot fi:

- descărcate
- analizate
- reutilizate (inclusiv în scop comercial)

Datele deschise pot fi folosite pentru analize, aplicații sau înțelegerea modului în care funcționează serviciile publice.

Legea nr. 179/2022 reglementează condițiile în care aceste date pot fi reutilizate.

Datele deschise și guvernarea deschisă

Datele deschise sunt un instrument esențial al guvernării deschise, contribuind la:

- transparență - acces la informații despre activitatea statului
- participare - posibilitatea de a înțelege și contribui la decizii
- responsabilitate (accountability) - posibilitatea de a analiza și evalua acțiunile instituțiilor.

La nivel european, politicile privind datele deschise nu au fost concepute în primul rând ca un instrument de transparență, ci pentru a permite reutilizarea datelor publice și generarea de valoare economică.

Transparența rămâne importantă, dar este abordată în principal prin accesul la informații de interes public, în timp ce datele deschise sunt gândite pentru utilizare activă - analiză, dezvoltare de aplicații și servicii.

Putem spune că dacă transparența înseamnă „să vezi informația”, datele deschise înseamnă „să o poți folosi”.

Diferența față de accesul la informații (Legea 544/2001)

Este important să nu confundăm cele două mecanisme:

- **Legea nr. 544/2001**
→ îți oferă acces la informații și documente oficiale, spre informare (de exemplu: un contract, un raport, o decizie)

- **Legea nr. 179/2022**
→ se referă la date structurate, **disponibile pentru reutilizare** (de exemplu: un tabel cu toate contractele, sumele și beneficiarii,)

Pe scurt:

- **544 = citești informația**
- **179 = poți lucra cu datele (atât din punct de vedere tehnic, cât și juridic)**
- **Dacă ai nevoie de un document → folosești Legea nr. 544/2001**
- **Dacă ai nevoie de date pentru analiză sau reutilizare → folosești Legea nr. 179/2022**

Cine poate solicita date deschise

- **Oricine (cetățeni, firme, organizații, cercetători etc.)**

Nu este necesar să justifiți interesul sau scopul utilizării.

Ce drepturi ai:

- Să soliciți date în format prelucrabil (acolo unde acestea există deja în această formă) - înseamnă că datele sunt furnizate într-un format care poate fi prelucrat automat (de exemplu CSV, JSON), nu doar pentru citire;
- Să reutilizezi datele, inclusiv în scop comercial - înseamnă că datele sunt însoțite de o licență deschisă;
- Să beneficiezi de tratament egal - aceleași condiții pentru toți utilizatorii;
- Acces gratuit (de regulă), cu excepții limitate prevăzute de lege.

Ce este licența și de ce contează

Atunci când folosești date deschise, nu este suficient ca ele să fie publice și în format reutilizabil.

- Pentru a le putea folosi legal, este nevoie de o **licență**.

Ce este, pe scurt, o licență

Licența este un set de reguli simple care îți spune, din punct de vedere juridic:

- ce ai voie să faci cu datele
- în ce condiții le poți folosi
- Nu este o licență „cu bani” (ca la software)
- Nu trebuie să o cumperi sau să o soliciți separat, ci ea trebuie să fie disponibilă odată cu setul de date.

Este, de fapt, o **permisiune standard** dată tuturor utilizatorilor.

De ce nu e suficient ca datele să fie „publice”

Faptul că datele sunt publice nu înseamnă automat că le poți reutiliza în orice scop.

- Licența clarifică juridic că:
 - poți copia datele
 - le poți modifica
 - le poți folosi în orice scop, inclusiv în scop comercial

Fără această clarificare, reutilizarea poate fi incertă din punct de vedere legal.

Ce obligații ai, de regulă

În majoritatea cazurilor, licența este foarte permisivă.

De obicei, trebuie doar:

- să menționezi sursa datelor
- să indici dacă ai modificat datele
- Nu trebuie:
 - să plătești
 - să ceri aprobare
 - să limitezi utilizarea la scopuri necomerciale

De ce este importantă licența

Licența face diferența între:

- „date disponibile”
și
- „date care pot fi folosite în siguranță”
- Ea oferă încredere că poți folosi datele fără riscuri juridice.

Unde găsești datele (primul pas)

Înainte de a face o solicitare, verifică:

- **portalul național data.gov.ro**

Aici instituțiile publice publică seturi de date deschise.

✓ Dacă datele sunt deja publicate → le poți descărca direct

✓ Nu este necesară nicio cerere

Dacă datele nu sunt publicate - poți transmite o solicitare către instituția care deține datele.

- Solicitarea se face în baza Legii nr. 179/2022

Cum formulezi solicitarea

Pentru a fi clară și ușor de procesat, solicitarea ar trebui să includă:

1. Faptul că soliciți date deschise (nu informații de interes public), în baza Legii nr.179/2022 (nu în baza Legii nr. 544/2001);

De ce sunt importante aceste precizări:

- te asiguri că primești date în format prelucrabil;

- te asiguri că datele sunt însoțite de o licență;

- beneficiezi de mecanismele de contestare prevăzute de Legea nr. 179/2022;

2. descrierea setului de date dorit;
3. mențiunea că soliciți date deschise, în format prelucrabil automat, inclusiv cu menționarea licenței sub care sunt puse la dispoziție;
4. date de contact pentru răspuns.

Nu este necesar:

- să justifici de ce ai nevoie de date
- să explici cum le vei folosi

Ce trebuie să știi despre datele solicitate

- Instituțiile furnizează datele existente, așa cum se găsesc la nivelul instituției, ca urmare a exercitării atribuțiilor acesteia („as is”);
- Legea nu obligă la crearea de noi seturi de date și nici la agregarea seturilor de date existente în funcție de solicitarea sau nevoile unui utilizator;
- Nivelul de structurare depinde de modul în care datele există deja în instituție.

La ce îți pot folosi datele deschise

Datele deschise nu sunt doar „tabele”. Ele pot fi folosite în moduri foarte diferite:

- pentru a înțelege mai bine activitatea statului;
 - pentru analize și investigații (societate civilă, jurnaliști);
 - pentru aplicații și produse digitale (start-up-uri, companii);
 - pentru decizii bazate pe date, inclusiv în sectorul public sau privat.
- **Practic, îți permit să treci de la informație la utilizare.**

Termene de răspuns

Conform Legii nr. 179/2022:

- instituția trebuie să răspundă în termenul prevăzut de lege (30 de zile);
 - termenul poate fi prelungit în situații justificate
- **În cazul refuzului, acesta trebuie motivat**

Reutilizarea datelor

După ce primești datele:

- ✓ le poți folosi liber
- ✓ le poți agrega cu date din alte surse sau integra în aplicații
- ✓ le poți folosi în scop comercial

Totuși, trebuie:

- să menționezi sursa
- să respecti condițiile licenței aplicabile

Limite și excepții

Nu toate datele pot fi publicate sau furnizate ca date deschise.

Printre principalele limitări:

- date cu caracter personal (conform Regulamentul (UE) 2016/679)
 - date protejate prin alte reglementări (ex: securitate națională, confidențialitate comercială, secret statistic etc.)
- **În aceste cazuri:**
- datele pot fi anonimizate
 - sau solicitarea poate fi refuzată motivat

Pe scurt

- Verifici mai întâi data.gov.ro
- Dacă nu găsești, faci o solicitare în baza Legii nr.179/2022
- Ceri date în format prelucrabil, sub o licență deschisă
- Primești datele existente, nu unele create special
- Le poți reutiliza liber, cu respectarea licenței.

Ce NU sunt datele deschise (cele mai frecvente confuzii)

Pentru a folosi corect acest mecanism, este important să știi și ce **nu intră** în categoria datelor deschise:

- **Documente în format neprelucrabil** (de exemplu: PDF-uri scanate, imagini)
-acestea sunt informații publice, dar nu sunt date deschise
- **Date care nu există ca set structurat**
-instituțiile nu sunt obligate să creeze baze de date noi la cerere
- **Răspunsuri personalizate sau analize făcute de instituții**
-legea nu obligă instituția să interpreteze sau să prelucreze datele pentru tine
- **Date protejate de lege** (date personale, informații confidențiale, securitate etc.)
-acestea nu pot fi furnizate ca date deschise
- **Orice informație solicitată în baza altor legi**
-dacă ai nevoie de un document sau o explicație, mecanismul potrivit este cel din Legea nr. 544/2001